

Sygn. akt V KK 453/17

POSTANOWIENIE

Dnia 19 września 2018 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jarosław Matras (przewodniczący)

SSN Marek Pietruszyński

SSN Andrzej Ryński (sprawozdawca)

Protokolant Katarzyna Wępa

przy udziale prokuratora Prokuratury Krajowej Jerzego Engelkinga,
w sprawie **P. B.**

w przedmiocie umorzenia postępowania

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na rozprawie

w dniu 19 września 2018 r.,

kasacji wniesionej przez Ministra Sprawiedliwości - Prokuratora Generalnego
na niekorzyść

od postanowienia Sądu Okręgowego w J.

z dnia 24 stycznia 2017 r., sygn. akt VI Kz [...]

utrzymującego w mocy postanowienie Sądu Rejonowego w L.

z dnia 13 października 2016 r., sygn. akt II K [...],

**uchyla zaskarżone postanowienie i utrzymane nim w mocy
postanowienie Sądu Rejonowego w L., a sprawę przekazuje temu
ostatniemu Sądowi do rozpoznania.**

UZASADNIENIE

Sąd Rejonowy w L. postanowieniem z dnia 13 października 2016 r., sygn. akt II K [...], na podstawie art. 126 § 1 k.p.k. odmówił przywrócenia B. H. terminu do złożenia prywatnego aktu oskarżenia. Jednocześnie na podstawie art. 17 § 1 pkt 6 k.p.k. z uwagi na upływ terminu przedawnienia, o którym mowa w art. 101 § 2 k.k., postępowanie w sprawie przeciwko P. B. umorzył.

Powyższe postanowienie zaskarżył zażaleniem pełnomocnik oskarżycielki prywatnej B. H., który zarzucił orzeczeniu Sądu I instancji obrazę prawa materialnego, tj. art. 102 k.k. wyrażającą się w niezastosowaniu tego przepisu, zgodnie z którym okres karalności czynów ściganych z oskarżenia prywatnego ulega przedłużeniu o kolejne 5 lat w przypadku wszczęcia postępowania karnego przeciwko osobie, ale nie tylko przez wniesienie przez pokrzywdzonego prywatnego aktu oskarżenia, ale też przez złożenie zawiadomienia o przestępstwie (skargi) do organów ścigania.

Powołując się na powyższe skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego postanowienia celem dalszego prowadzenia postępowania o czyn ścigany z oskarżenia prywatnego.

Sąd Okręgowy w J. postanowieniem z dnia 24 stycznia 2017 r., w sprawie VI Kz [...], zaskarżone postanowienie utrzymał w mocy, wskazując w jego uzasadnieniu, że zastosowanie art. 102 k.k. możliwe jest tylko wówczas, gdy w okresie przewidzianym w art. 101 k.k. wszczęto postępowanie przeciwko osobie. W rozpatrywanej zaś sprawie postępowanie przygotowawcze nie było wszczęte przeciwko osobie, a zatem normy z art. 102 k.k. nie mają zastosowania. Konkludując, podzielił pogląd Sądu I instancji, że przedawnienie karalności czynu objętego niniejszym postępowaniem nastąpiło z upływem roku od jego popełnienia, tj. od dnia 20 lipca 2015 r., podczas, gdy prywatny akt oskarżenia w tej sprawie został złożony w dniu 18 sierpnia 2016 r., a zatem z uchybieniem tego terminu.

Od powyższego postanowienia kasację na niekorzyść oskarżonego P. B., w trybie art. 521 § 1 k.p.k., wniósł Minister Sprawiedliwości - Prokurator Generalny, który na podstawie art. 523 § 1 k.p.k. oraz art. 526 § 1 k.p.k. i art. 537 § 1 i 2 k.p.k. zaskarżonemu orzeczeniu zarzucił rażące i mające istotny wpływ na treść postanowienia naruszenie przepisów prawa procesowego, a mianowicie art. 433 § 2 k.p.k. i art. 457 § 3 k.p.k., polegające na zaniechaniu należytego rozpoznania zażalenia złożonego przez pełnomocnika oskarżycielki prywatnej B. H., wskazującego, że złożenie przez pokrzywdzoną w dniu 18 stycznia 2016 r. do Prokuratury Rejonowej w L. wniosku o wszczęcie postępowania karnego przeciwko P. B. winno było wywołać takie same skutki na gruncie prawa materialnego w zakresie wydłużenia okresu przedawnienia karalności występku

ściganego z oskarżenia prywatnego, jak złożenie skargi do sądu i nie odniesienie się do tej argumentacji, co w konsekwencji doprowadziło do utrzymania w mocy postanowienia Sądu I instancji zapadłego z obrazą prawa materialnego, a mianowicie art. 102 k.k. przez wyrażenie błędnego poglądu prawnego, iż doszło w tej sprawie do przedawnienia karalności przestępstwa, mającego miejsce w dniu 20 lipca 2015 roku, podczas gdy pismo B. H. zawierające wyraźne żądanie pociągnięcia P. B. do odpowiedzialności karnej, stanowiło wszczęcie postępowania „przeciwko osobie w rozumieniu wskazanego przepisu i wydłużyło do 5 lat okres przedawnienia karalności występku z art. 157 § 2 k.k.

Formułując wniosek kasacyjny skarżący postulował o uchylenie zaskarżonego postanowienia Sądu Okręgowego i utrzymanego nim w mocy postanowienia Sądu Rejonowego i przekazanie sprawy do rozpoznania Sądowi Rejonowemu w L..

W odpowiedzi na kasację obrońca P. B. wniósł o jej oddalenie.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Kasacja Ministra Sprawiedliwości - Prokuratora Generalnego okazała się zasadna. Podnoszone w niej zagadnienie prawne wystąpiło w następującej sytuacji procesowej.

W dniu 18 stycznia 2016 r. do Prokuratury Rejonowej w L. wpłynęła pisemna skarga B. H. stanowiąca zawiadomienie o popełnieniu przez P. B. na jej szkodę przestępstwa przeciwko życiu i zdrowiu w dniu 20 lipca 2015 r. w Z., skutkującego spowodowaniem u niej, obrażeń ciała (k. 1 - 3 akt o sygn. PR 2 Ds. [...]).

W związku z tym, w dniu 9 marca 2016 r. wszczęto w tej sprawie dochodzenie o czyn z art. 157 § 1 k.k. (k.34 akt PR 2 Ds. [...]), w trakcie którego, dnia 30 marca 2016 r., uzyskano opinię biegłego z zakresu medycyny sądowej, z której wynikało, że B. H. doznała rozstroju zdrowia na okres poniżej 7 dni (k. 43 akt PR 2 Ds. [...]). Z tego względu, jeszcze w fazie postępowania *in rem*, postanowieniem z dnia 25 kwietnia 2016 r., na zasadzie art. 322 § 1 k.p.k., prokurator umorzył dochodzenie o czyn z art. 157 § 1 k.k. wobec stwierdzenia, iż stanowi on przestępstwo z art. 157 § 2 k.k. ścigane z oskarżenia prywatnego i brak jest interesu społecznego w objęciu tego czynu ściganiem z urzędu (k. 53 - 54 akt PR 2 Ds. [...]).

Powyższe postanowienie zostało zaskarżone zażaleniem przez pokrzywdzoną B. H. (k. 61 - 65 akt PR 2 Ds. [...]) . Sąd Rejonowy w L. postanowieniem z dnia 9 sierpnia 2016 r. w sprawie o sygn. U Kp [...] zaskarżone postanowienie utrzymał w mocy (k.76 akt PR 2 Ds. [...]).

Na marginesie należy zauważyć, że postanowienie Sądu Rejonowego, orzekającego jako organ odwoławczy w trybie art. 329 § 1 k.p.k., mogło dotyczyć jedynie kwestii związanych z oceną zasadności odstąpienia przez prokuratora od kwalifikacji z art. 157 § 1 k.k. Natomiast stosownie do treści art. 465 § 2a. k.p.k. w sprawach z oskarżenia prywatnego zażalenie na postanowienie prokuratora o odmowie wszczęcia lub o umorzeniu postępowania przygotowawczego rozpoznaje prokurator nadrzędny, jeżeli postanowienie zapadło z uwagi na brak interesu społecznego w ściganiu z urzędu sprawcy. Zatem, w tym zakresie przedmiotowe postanowienie nie zostało skontrolowane przez organ uprawniony, albowiem Sąd Rejonowy w L. nie przekazał tej sprawy wraz z zażaleniem prokuratorowi nadrzędnemu nad prokuratorem, który wydał zaskarżone postanowienie, aby skontrolował przesłankę interesu społecznego w ściganiu ewentualnego sprawcy przestępstwa prywatnoskargowego.

Po takim zakończeniu postępowania przygotowawczego w dniu 18 sierpnia 2016 r. pokrzywdzona wniosła do Sądu Rejonowego w L. prywatny akt oskarżenia przeciwko P. B. o to, że w dniu 20 lipca 2015 r. w Z., przy ul. J. uderzył B. H. w ramię, czym spowodował jej naruszenie czynności narządu ciała na czas trwający dłużej niż 7 dni (k. 3 - 4 akt o sygn. II K [...]). Oskarżycielka prywatna dołączyła do swego pisma kserokopię wniosku o wszczęcie postępowania przeciwko P. B. opatrzonego datą 31 października 2015 r., jak też kserokopię postanowienia prokuratora o umorzeniu dochodzenia w sprawie PR 2 Ds. [...] (k. 5 - 10 akt II K [...]). W dniu 18 sierpnia 2016 r. do Sądu Rejonowego w L. wpłynął też wniosek B. H. o „przywrócenie terminu do złożenia prywatnego aktu oskarżenia”, ze wskazaniem, że w dniu 9 sierpnia 2016 r. Sąd Rejonowy nie uwzględnił jej zażalenia na postanowienie prokuratora o umorzeniu dochodzenia w przedmiotowej sprawie (k. 12 akt II K [...]).

W konsekwencji, jak wyżej wskazano, Sąd Rejonowy w L. umorzył przedmiotowe postępowanie z uwagi na przedawnienie karalności przestępstwa

ściganego z oskarżenia prywatnego. W uzasadnieniu tego rozstrzygnięcia wskazał, że zgodnie z treścią art. 101 § 2 k.k. termin do wniesienia prywatnego aktu oskarżenia upłynął z dniem 20 lipca 2016 r., ponieważ już w chwili czynu pokrzywdzona wiedziała o osobie sprawcy i nie doszło do przedłużenia podstawowego terminu przedawnienia, bowiem nie wystąpiły warunki określone w art. 102 k.k. (k. 17 akt II K [...]). Natomiast Sąd Okręgowy w J. utrzymując w mocy zaskarżone postanowienie nie dopatrywał się w orzeczeniu Sądu I instancji podnoszonej w zażaleniu obrazu art. 102 k.k., wskazując, iż zastosowanie art. 102 k.k. możliwe jest tylko wówczas, gdy w okresie przewidzianym w art. 101 § 2 k.k. wszczęto postępowanie przeciwko osobie. W rozpatrywanej zaś sprawie postępowanie przygotowawcze nie było wszczęte przeciwko osobie tylko w sprawie. Na tej podstawie uznał, że przepis art. 102 k.k. przewidujący przedłużenie o 5 lat podstawowego terminu przedawnienia określonego w art. 101 § 2 k.k. nie ma w tym konkretnym przypadku zastosowania. Sąd odwoławczy zaznaczył również, że w sprawie nie wystąpiły przeszkody prawne, by po uzyskaniu informacji o umorzeniu dochodzenia przez prokuratora, które nastąpiło w dniu 25 kwietnia 2016 r., oskarżycielka prywatna złożyła do sądu prywatny akt oskarżenia, niezależnie od wywiedzionego zażalenia.

Rację ma autor kasacji, że zaskarżone postanowienie Sądu odwoławczego zostało dokonane z rażącym naruszeniem przepisów prawa procesowego, a to art. 433 § 2 k.p.k. i art. 457 § 3 k.p.k., które miało wpływ na jego treść, bowiem postanowienie Sądu I instancji zostało utrzymane w mocy, mimo że zapadło z oczywistą obrazą art. 102 k.k.

Przed wszystkim Sąd Okręgowy nie dostrzegł, iż Sąd Rejonowy umarzając przedmiotowe postępowanie z powodu przedawnienia karalności przestępstwa ściganego z oskarżenia prywatnego oraz oznaczając wadliwie, skuteczny jego zdaniem, termin do wniesienia prywatnego aktu oskarżenia przez B. H., nie wziął pod uwagę treści dokumentów stanowiących jego załączniki, a obrazujących kluczowe czynności procesowe dokonane w prowadzonym postępowaniu przygotowawczym o sygn. akt PR 2 Ds. [...], koncentrując się jedynie na dacie czynu, oraz dacie wniesienia aktu oskarżenia do Sądu, tj. w dniu 18 sierpnia 2016 r., a zatem, po zakończeniu postępowania przygotowawczego,

bez uwzględnienia uprzednich czynności podjętych w tym postępowaniu przez pokrzywdzoną w celu doprowadzenia do ukarania P. B. za dokonane na jej szkodę przestępstwo. W związku z tym zapoznanie się z aktami postępowania przygotowawczego pozwoliłoby Sądowi I instancji na odmienne oznaczenie terminu przedawnienia od tego, jaki przyjął w swoim orzeczeniu.

Sąd odwoławczy nie odpowiedział na zarzut pełnomocnika oskarżycielki prywatnej i w sposób dostateczny nie wykazał, dlaczego nie zaakceptował poglądu prawnego autora zażalenia o konieczności zastosowania w tej sytuacji faktycznej art. 102 k.k. w zw. z art. 101 § 2 k.k. do określenia terminu przedawnienia przestępstwa ściganego z oskarżenia prywatnego, mimo że sięgnął po akta przedmiotowego postępowania przygotowawczego (k.28 akt II K [...]). Warto przypomnieć, że pełnomocnik wskazał, iż złożenie przez B. H. do organów ścigania wniosku o wszczęcie postępowania karnego przeciwko P. B. wydłużyło do 5 lat okres przedawnienia występkę z art. 157 § 2 k.k. Brak rzetelnej analizy przez Sąd odwoławczy znaczenia procesowego tego wniosku, w kontekście znowelizowanych przepisów o przedawnieniu, miało istotny wpływ dla oceny prawidłowości postanowienia wydanego przez Sąd Rejonowy i utrzymanego w mocy przez Sąd Okręgowy.

Należy zauważyć, że wniosek pokrzywdzonej B. H. złożony do Prokuratury Rejonowej w L. w dniu 18 stycznia 2016 r. zawierał żądanie wszczęcia postępowania karnego przeciwko P. B., o opisany w nim czyn – zdarzenie historyczne - ze wskazaniem miejsca jego popełnienia, daty oraz okoliczności samego zdarzenia, które doprowadziły do uszkodzenia ciała pokrzywdzonej przez oskarżonego. Nadto jego treść wskazuje na dowody obciążającego oskarżonego przedstawione w odrębnym zestawieniu (s.3 akt PR 2 Ds. [...]), a zatem daje podstawy do prowadzenia postępowania karnego o konkretny czyn. Dlatego też należy uznać, że dokument ten spełnia minimalne wymogi formalne prywatnego aktu oskarżenia, o którym mowa w art. 487 k.p.k., skoro przepis ten stanowi, że akt oskarżenia w sprawach z oskarżenia prywatnego może ograniczyć się do oznaczenia osoby oskarżonego, zarzucanego mu czynu oraz wskazania dowodów, na których opiera się oskarżenie (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 21 stycznia 2015 r., V KK 297/14, LEX Nr 1652419). Rację ma autor kasacji,

że na konieczność takiej interpretacji przedmiotowego dokumentu procesowego wskazuje już choćby sformułowanie „składam oskarżenie”. Tym samym fakt złożenia tego rodzaju skargi do Prokuratury powinien w sprawie niniejszej wywołać te same skutki z art. 488 § 1 k.p.k., jakie są wynikiem złożenia skargi o czyn ścigany z oskarżenia prywatnego w jednostce Policji. Zatem, w analizowanym przypadku, gdy prokurator umorzył postępowanie o przestępstwo ścigane z oskarżenia publicznego i nie zdecydował się objąć ściganiem z urzędu tego czynu jako przestępstwa prywatnoskargowego, kierując się treścią art. 488 § 1 k.p.k., powinien - po uprawomocnieniu się postanowienia o umorzeniu postępowania przygotowawczego - przekazać skargę sądowi, który obowiązany jest traktować ją tak samo jak prywatny akt oskarżenia. Tym samym, Sądy obu instancji analizując akta postępowania przygotowawczego w sprawie PR 2 Ds. [...], powinny dojść do wniosku, że inicjujące je żądanie wszczęcia postępowania karnego przeciwko P. B., skierowane przez B. H. w dniu 18 stycznia 2016 r. do Prokuratury Rejonowej w L., powodowało wszczęcie postępowania przeciwko wymienionemu o czyn ścigany z oskarżenia prywatnego, ze skutkami określonymi w art. 102 k.k., nawet jeżeli postępowanie przygotowawcze w tej sprawie nie przekroczyło fazy *in rem*. Ta sytuacja procesowa skutkowałą przedłużeniem okresu przedawnienia karalności wskazanego występkę o kolejne 5 lat, skoro skarga wpłynęła do Prokuratury w podstawowym terminie przedawnienia, o którym mowa w art. 101 § 2 k.k., a zatem w okresie roku od czasu, gdy pokrzywdzona dowiedziała się o osobie sprawcy przestępstwa.

Sąd Okręgowy w zaskarżonym postanowieniu z dnia 24 stycznia 2017 r. wskazując, że do zastosowania normy z art. 102 k.k. zachodzi konieczność spełnienia warunku wszczęcia postępowania przeciwko osobie, nie dostrzegł, że ustawa z dnia 15 stycznia 2016 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny (Dz. U. z 2016 r. poz. 189) z dniem 2 marca 2016 r. zmieniła brzmienie art. 102 k.k., m. in., poprzez wyeliminowanie z jego dyspozycji sformułowania „przeciwko osobie”. W konsekwencji od tej daty przedmiotowy przepis stanowił, że jeżeli w okresie, o którym mowa w art. 101 k.k., wszczęto postępowanie, karalność przestępstw określonych w art. 101 § 1 k.k. ustaje z upływem 10 lat, a w pozostałych wypadkach - z upływem 5 lat od zakończenia tego okresu, a zatem

do jego zastosowania wystarczające jest wszczęcie postępowania w sprawie, a nie przeciwko osobie. Z dyspozycją tego przepisu Sąd Okręgowy nie zestawiał również okoliczności, że wszczęcie postępowania w tej sprawie zostało dokonane w dniu 9 marca 2016 r., a więc po wskazanej wyżej nowelizacji art. 102 k.k. Jednocześnie w art. 2 powołanej ustawy zmieniającej Kodeks karny podtrzymano zasadę, charakterystyczną dla wszystkich nowelizacji przepisów o przedawnieniu, że do czynów popełnionych przed dniem wejścia w życie tej ustawy stosuje się przepisy o przedawnieniu w brzmieniu nadanym tą ustawą, chyba, że termin przedawnienia już upłynął. Sąd Najwyższy w jednym z orzeczeń wskazał wprost, że wyrażony w art. 4 § 1 k.k. nakaz stosowania ustawy względniejszej dla sprawcy nie zapewnia mu niezmienności horyzontu czasowego możliwości ścigania go za popełnione przestępstwo i nie stoi na przeszkodzie stosowania ustawy mniej korzystnej dla niego w zakresie przedawnienia karalności (zob. postanowienie SN z dnia 26 października 2017 r., II KK 192/17, LEX nr 2417588). Zatem, wskazany przepis art. 2 ustawy nowelizującej z dnia 15 stycznia 2016 r. wyłączał stosowanie art. 4 § 1 k.k. w odniesieniu do przepisów o przedawnieniu.

W konsekwencji nie może być wątpliwości, że przepis art. 102 k.k. w brzmieniu nadanym ustawą nowelizującą z dnia 15 stycznia 2016 r. znajdował zastosowanie do sprawy niniejszej i przedłużał termin przedawnienia przedmiotowego przestępstwa ściganego z oskarżenia prywatnego o 5 lat, skoro termin podstawowy przedawnienia czynu dokonanego na szkodę B. H. określony w art. 101 § 2 k.k. nie upłynął przed wejściem w życie tak znowelizowanego art. 102 k.k. W konsekwencji także i z tego względu rażące naruszenie wskazanych w kasacji przepisów prawa procesowego miało istotny wpływ na treść zaskarżonego orzeczenia, skoro w wyniku tego uchybienia zostało ono wydane z obrazą art. 102 k.k. w brzmieniu obowiązującym od dnia 2 marca 2016 r. Dlatego też złożenie przez pokrzywdzoną do Sądu kolejnego aktu oskarżenia w dniu 18 sierpnia 2016 r. nie było dotknięte negatywną przesłanką procesową w postaci przedawnienia (art. 17 § 1 pkt 6 k.p.k.).

Z tych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 537 § 2 k.p.k. uchylił zaskarżone postanowienie i utrzymane nim w mocy postanowienie Sądu Rejonowego w L. oraz przekazał sprawę temu Sądowi z uwagi na potrzebę

dalszego prowadzenia postępowania przeciwko P. B. w sprawie z oskarżenia prywatnego.